

OCTOMBRIE 1984

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN
DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

„În această țară miraculoasă, numită limba română”

Este fericita metaforă cu care-și începea unul dintre capitolele destinate definirii limbii române prințul acestei limbi, de prea curând intrat în pantheonul umbrelor, Nichita Stănescu.

Nu numai metafora din titlu pe care l-am dat și articolului nostru, ci întregul capitol de început din ultimul volum al marelui dispărut ar trebui să figureze în orice carte de CITIRE a limbii române, să fie murmurat de toți cei care învață să trăiască în limba română pentru că frazele de aici, de o sinceritate tulburătoare, sint adevărurile filinței noastre intime în raportul ei cu lumea, cu Patria, cu Eternitatea.

Uneori cuvintele pot să pară bombastice, repetițiile obositoare, sublinierile ostentative, dar când este vorba despre Limba Română gestul trebuie interpretat ca încercare, mereu reinnotată de a defini unicitatea ființei românești în contextul istoriei și al geografiei universale. Și nu numai atât, ea surprinde subtil și trăsăturile esențiale ale acestei ființe: „Noi, de fapt, avem două patrii coincidente; o dată este patria de pământ și de piatră și încă o dată este numele patriei de pământ și de piatră. Numele patriei este tot patrie. Limba română este patria mea” (Nichita Stănescu — Respirări). Mai revenim asupra acestor definiții, mai mult sau mai puțin metaforice, mai demult sau mai recent scrise, și pentru că, în viteză deceniilor matematizate, tehnicizate, cibernetizate, unii dintre semenii noștri s-ar putea să uite ori să neglijeze unele adevăruri cuprinse în aceste ziceri și atunci să sufere însăși ființa limbii române și, implicit, a Patriei. Cu cițiva ani în urmă, un profesor de limba română, pătruns de frumusețea și de nobletea meseriei sale, imputa colegilor de alte specialități faptul că nu corectau în lucrările scrise greșelile de ortografie și dezacordurile gramaticale. „Nu mă interesează, eu nu predau limba română!” venea răspunsul aproape invariabil, deși aceiași profesori se plîngeau că elevii nu înțeleg noțiunile pe care le predau. „Da, dar predați în limba română!”, insistă filologul și colegii de la celelalte discipline vor fi înțeleși în cele din urmă. Ceea ce ar trebui să se întâmple în toate școlile noastre. Cu atât mai mult, cu cât, în ultima perioadă, o serie întreagă de elemente de jargon și argotice par să ciție teren mai ales în limbajul tinerei generații. De altfel, presa, revistele de literatură, publicațiile pedagogice iau mereu atitudine împotriva „stricțiilor de limbă”, analizând cauzele care determină renunțarea la graiul mlădios, limpezit în aproape douăzeci de secole, al neamului nostru, în favoarea unor cuvinte și expresii care nu au nimic comun cu spiritul nostru integr, echilibrat, armonios. Nu vom da exemple — ele sint cunoscute — de expresii preluate fără discernământ și fără rost din alte limbi, de cuvinte ciuntite cu nonșalanță de adolescenții noștri, ori de pronunțări ale vocalelor românești, atât de deformate încât chiar și unii expert foneticieni îi vine greu să le definească.

Nu de astăzi sau de ieri, nu de pe vremea lui Eminescu sau a lui Alecsandri și nici chiar din vremea lui Coresi limba română înseamnă identitate și unicitate, ci mult mai demult. Cei de mai sus și alții, mulți alții, cunoscuți și necunoscuți, au suferit într-o frumusețe, limpezirea și adincirea fără de sfârșit a cugetării în această limbă.

De aceea se cuvine efortul mai mare, niciodată prea mare, al școlii românești în transmiterea zestrei de neamului care este limba poporului nostru. În acest sens, în anii socialismului, și mai ales după 1965, au fost redat circuitului școlii marile valori ale culturii naționale, au fost reconsiderate marile opere și scriitorii de prim rang, ceea ce nu poate decât să facă cinste contemporanilor noștri. Un neam care-și respectă limba și scriitorii se respectă pe sine însuși. Și-au dobândit locurile meritate în manualele de liceu Titu Maiorescu, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, George Bacovia, personalități fără de care însuși spiritul românesc ar părea ciuntit, neîntreg, neformat.

Intrarea unui scriitor în manualele școlare a marcat dintotdeauna consacarea lui definitivă, ca o garanție a perenității culturii românești. Dacă bunicul și tatăl și copilul de pe băncile școlii și strănepotul care se va naște peste o sută de ani învață și murmură în clipe de întimitate existențială: „A fost o dată ca-n povești...”, „Eu, îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul...”, „Moldova n-a fost a strămoșilor mei, n-a fost a mea și nu e a noastră, ci a urmașilor voștri și a urmașilor urmașilor voștri în veacul vecilor...”, „La noi sint codri verzi de brad...”, „Nu-ți voi lăsa drept bunuri după moarte...”, „Seceta a ucis orice boare de vint...”, nu înseamnă sărăcie, ci o dreptăți și necesară statornicie întru bogăția de spirit pe care orice generație este datoare a o prelua și transmite cu sfințenie posterității.

Despre importanța cultivării limbii și literaturii române ca latură fundamentală a personalității oricărui om din patria noastră vorbesc documentele de partid de fiecare dată. Dovadă numărul extraordinar de mare de reviste și publicații literare din țara noastră. În paginile acestora, la radio și televiziune, rubricile consacrate limbii române subliniază grija pentru destinele acesteia. Multe reviste din țară au consacrat în ultima vreme pagini întregi unor opinii sau discuții referitoare la felul în care se face educația prin limbă și literatură în școala românească. Binevenite au fost colocviile organizate în comun de Uniunea Scriitorilor și reprezentanți ai Ministerului Învățământului. Dacă astfel de dezbateri s-ar permanentiza, dacă ele ar deveni metode curente de lucru, cu siguranță s-ar îmbunătăți simțitor și calitatea manualelor de limbă și literatură română și mai ales programele de studiere a acestui obiect în școală. Pentru că nimic și niciodată nu va putea suplini nici lipsa lui Eminescu, nici pe cea a lui Caragiale, nici pe a lui Lucian Blaga din bagajul de sensibilitate al tinerei generații.

Tehnicizarea, matematizarea, cibernetizarea nu pot fi cauze ale necunoașterii suple a limbii române. Nu pot crede că este un bun tehnician, un bun matematician, un cibernetician cel care face greșeli de ortografie. Pentru că și tehnica și matematica și cibernetica se gîndesc într-o limbă și aceasta, în cazul nostru, este limba română. Dacă un matematician de mare renume a devenit un clasic al literaturii noastre; dacă un medic este azi, la Iași sau în altă parte, poet incontestabil, dacă la Suceava un inginer face poezie de cea mai bună factură, dacă un chimist s-a angajat, alături de lingviști, la elaborarea unui dicționar al limbii române, toate acestea sint argumente care probează acordul deplin între zestrea de sensibilitate estetică și puterea de pătrundere a spiritului românesc.

Pentru că, dacă „a vorbi despre limba română este ca o duminică”, a vorbi limba română trebuie să fie o permanentă sărbătoare.

Octavian NESTOR

Toamna marelui Congres

*Neprihănită și atotcuprinzătoare
lună peste obcini
toamna de aur a libertății noastre
Ca o legendă își nemurește
rădăcinile
Ca o inimă își rotunjește
răsufletarea*

*O, cite păsări din lacrima ei
se despică
și cită zvonire de iarbă
prin cîntecul Omului*

*Praefiericită lunecă toamna
prin singele nostru
luminind drumul rodului
pină la dragoste
Praefiericit poetul
vespirind aerul libertății
și ridicînd slava
pămîntului de lingă inimă*

Ion COZMEI

Desene de Ion Carp Fluterici

Un început

Să înscrim această întâmplare printre marile bucurii. S-o numim piatră de hotar. O bănuim? O așteptăm? Ce altceva s-ar fi putut naște în mijlocul Cetății care să ne fi tîmăduit mai mult de noi înșine? Vestea se împlinise în întii septembrie, sîmbătă, cînd am și scris aceste rînduri. Ziceam „vin actorii”, cum am zice „vine vara” sau „se face senin”. Poate nu i-am îmbrățișat îndeaș, poate nu le-am arătat dintr-o dată tot ce voiam să le arătăm în trecerea pe la Dragomirna, Putna, Cimpulung, Vatra Dornei, ori Gura Humorului. Poate și „replăcile” noastre, pregătite din timp, nu i-au convins atunci, cuvintele avînd forță și slăbiciune totodată. Mircea Radu Iacoban, scriitorul, le-a

autograful

CONSTANTIN CUBLEȘAN

Dacă bați la poarta Sucevei

Cu ani în urmă, împreună cu un grup de turiști, bine instalați într-un autocar al Oficiului de Turism, am vizitat Moldova de Nord. Plecaserăm într-o sîmbătă dimineața de la Slănic Moldova. La Suceava am ajuns abia spre seară. Fusesse o zi de toamnă molcomă, cu lumina ulcioasă a soarelui prelinsă peste dealurile domoale ale cuprinsului, peste pădurile ce păreau încrămene din vecie, cu frunzele date în polei de aur și aromă, cu livezi în care merele de foc aruncau roșeață dulce în obrazul plaiurilor cuprinse de un început palid de vestejală. Suceava ne-a primit așadar sub zodia amurgului, cumva somnolentă, lenevoasă, ori poate noi eram deja oboșiți. Dădusem cu ochii de zidurile Cetății, albind pe versantul abrupt al dealului din fața orașului și nu mai aveam răbdare pînă a doua zi cînd urma să ne ducem într-acolo. Mă aflam de altfel pentru prima dată la Suceava și teribil ce-mi doream să mă întilnesc așa, pur și simplu, cu aceste relieve ale trecutului, fără intermediul ghidului care știa pe de rost prea multe date istorice pe care ni le virise parcă anume cu pilnia în cap de-a lungul întregii zile turistice. Am pornit așadar singur pe poteca ce coboară brusc pe lingă zidurile unei impunătoare biserici pînă jos pe fundul văii, unde, pentru o clipă am avut senzația că rătăcisem drumul, ne-năvăzînd în fața ruinelor acoperite acum de coroanele înroșite ale arborilor. Am rămas descumpănit, căutînd sprijinul de îndrumare al cuiva, cînd, pe neașteptate, o voce pițigăiată de copil, vorbind cu un pronunțat accent moldovenesc, m-a interpellat: „Matale ce faci pe- aici?”. „Vreau să urc la Cetate”, i-am răspuns. „Atunci ține-te după mine, și eu merg tot într-acolo”. L-am privit ușor amuzat pe băiețelul cu părul bălai, dar n-am crezut în spusele lui și am început să urc panta, mereu cu un pas în urmă, lăsîndu-i deci inițiativa de adevărat deschizător de drumuri. „N-ai mai fost la Cetate?”, m-a întrebat el după o vreme, fără să se oprească. „Nu”, i-am răspuns. El s-a oprit abia atunci, privindu-mă cu mare mirare. Apoi, reluîndu-și mersul, a continuat rechizitoriul: „Dar de unde ești matale?”. „Din Ardeal”. „Aha, nu știu: E foarte departe?”. „Peste munți”. „Atunci se poate...”. Cînd am ajuns la ziduri, sus, băiatul s-a oprit sub arcada intrării, lăcîndu-mi semn să mă opresc și eu. „Nu putem intra oricum, a zis el, mai întii trebuie să batem în poarta Cetății, să așteptăm să ne răspundă cineva și numai dacă ni se încuviințează, abia atunci putem pași înăuntru”. L-am privit cu nedumerire. Nu era nici o poartă adevărată, niciăieri și nici nu bănuiam a fi cineva înăuntrul zidului, afară poate de vreun paznic, dar am acceptat jocul. Băiatul s-a apropiat de arcada de piatră a intrării și a bătut cu pumnul în zidul ei, după care s-a întors spre mine: „Ai auzit?”. „Ce?”. „Cum, n-ai auzit cum au răsunat bătăile mele pînă departe, departe?”. Eram nedumerit: „Nu”, i-am răspuns. „Tu ai auzit?”. „Eu vin aici în fiecare seară și bat la poarta Cetății și ascult cum se aud bătăile în toată Moldova. Pentru că e liniște, de-ai să se aud așa. E liniște și cu toții dorm tîniși după atita trudă. Și atunci stau așa multă vreme și le veghez somnul. Și mă bucur că e liniște acolo unde poți să intri numai prin poarta Cetății Sucevei și mă întorc acasă unde și acolo e liniște, de cealaltă parte a Cetății Sucevei. Și stau așa și mă gîndesc la toți. Și la Măria Sa Ștefan cel Mare și la Petru Rareș și la Ioan Vodă. Apoi mă gîndesc și la tata și la mama și la soră-mea Anicuța... Matale, acolo de unde vii nu ai nici o cetate la poarta căreia să bați și să vezi dacă e liniște dincolo și dincoace de ea?”. M-am gîndit mult la spusele copilului și de atunci, de fiecare dată cînd mi-a fost dat să ajung în fața zidurilor vredei cetăți, de pe tot cuprinsul românească, o clipă m-am oprit în poartă și am bătut cu pumnul în piatra ei. Și de fiecare dată m-am întrebat cîtă liniște este dincolo și dincoace de o astfel de poartă, de cumpănit în istorie. Și de fiecare dată m-am cutremurat. Cîtă liniște se așterne peste neliniștea istoriei! Dar la poarta ei veghează întotdeauna un copil, în toate seriile, înainte de scăpătutul soarelui. Sint sigur că l-ați întilnit cu toții. E acolo și ascultă. Veghind pînă departe liniștea și neliniștea noastră.

SINTEZE

Poezia în Bucovina

Pentru Moldova medievală, acea parte a teritoriului ei care, mai tîrziu, avea să se numească Bucovina constituie primul centru de iradiere cultural-artistică; și, poate, în ordine valorică, cel mai important pentru edificarea personalității spirituale a acestei provincii românești. Aici a jucat, fără îndoială, un rol important și faptul că, în acest perimetru s-au succedat, pînă dincolo de momentul maximei lui înfloriri, primele trei capitale ale statului moldav, intrate, apoi, pe rînd, în conul de umbră al istoriei. Dar la fel de ușor este de observat că întreg acest spațiu, nu numai capitalele, timp de mai multe secole, cunoaște o tensiune cărturărească și artistică net superioară față de restul principatului. Argumentelor evidente, furnizate de tezaurile de istorie și artă care au ajuns pînă la noi li s-ar putea adăuga, în pofida penuriei de documente, altele țînînd de nivelul cultural al epocii. Bunoară, la conciliul de la Konstanz, din 1415, din cele șapte orașe moldovenesti reprezentate prin delegați (Suceava, Baia, Siret) aparțineau Țării de Sus (celelalte fiind Tirgu-Neamț, Piatra-Neamț, Roman și Iași); or, pentru a participa la acest conclave, se cereau nu numai temeinice cunoștințe teologice, ci și o cunoaștere perfectă a limbii latine. De altfel, la începutul secolului al XVI-lea, la Suceava, limba latină se studia încă în școala unui învățat toscan — Băbista din Vespertino.

(Continuare în pag. IV)

A PRIVI

IPOSTAZE

Doi ipostaze ale aceleiași realități, aflate la — să zicem — o distanță de trei ani una de cealaltă, a doua fiind egală cu zecimea de secundă în care contururile se oferă luminii blitz-ului, întipăriind pentru totdeauna imaginea. Egală deci cu revelația. Pînîndu-se brusc în fața unei realități atât de puternic schimbate, încît așează sub semnul uimirii nu atît verosimilitatea ei, cît posibilitatea transformării într-un răstimp atât de scurt. Și nu într-un spațiu urban, unde spectacolul transformării provoacă doar surpriza. Ci la Falcău, unde secția de industrializare a lemnului este, în cel mai nobil sens al cuvîntului, de nerecunoscut. Proces de producție modernizat, condiții de muncă ce „refuză” să se compare cu cele de-acum trei ani, panouri solare, un sector de producere a uleiurilor eterice din cetină și mai ales satisfacția oamenilor că, și la capătul țării, imposibilul poate deveni, peste noapte, posibil. Sau la Iacobeni, in-

de un fost „utecist”, rezolvînd pînă mai ieri, ca activist, probleme ale vîrstei, și mai realiste, și mai „romantice”, lăsînd el însuși impresia unui incurabil romantic, s-a așezat cu atita realism în funcția de primar — detonînd pasivității parcă fatalmente caracteristice comunei — încît, cine-l cunoaște acum, acceptă cu greutate că același om care astăzi se zbate să revalorifice celebra apă sulfuroasă de Iacobeni, sau să dezvolte atit de deficitarul spațiu locativ al comunei, ieri se „juca” animînd „Serbările zăpezii” suceve.

Mărturisim că sentimentul încercat în fața unor asemenea rapide și esențiale transformări, într-un spațiu mereu simțit ca patriarhal, nu este de surpriză, ci de satisfacție. Calma satisfacție a unei evoluții pe care, iată, prin noi, viitorul așteaptă s-o dezvolte.

Dumitru TEODORESCU

Mihail IORDACHE

Cronica literară

Ca și congenerii săi din primul val echinoxist, Adrian Popescu nu s-a arătat prea risipitor cu prezențele editoriale. Selecția de autor pe care ne-o propune stă sub semnul unei rigori remarcabile și pe care n-o bănuim pur retrospectivă; ea decantează din producția lirică manifestă a două decenii și doar ceea ce ajută la decuparea unui profil liric inconfundabil. Pe de altă parte, severitatea cu care poetul și-a considerat propria-i creație e o notă semnificativă pentru modul în care înțelege rosturile actului liric, devenind un principiu estetic. „Nimic mai mult / muritorilor, faceți jocurile destinului” (*Navigând*).

Oximoronic, așa cum s-a mai remarcat, titlul definește emblematic universul poetic al lui Adrian Popescu, „prezentă pură și viscolire”, „expediție în ținutul diamantului”, Umbria, „această prezentă a naramzelor” este un spațiu al elecției, o uimire a simțurilor. Este o poezie a revelației inefabilului, a viziunii, o ținere metafizică după un spațiu edenic „de dincolo, de dincoace de moarte”. Discursul liric, „la ceasul unic al minunii”, când „lumina dinăuntru în lumină se-ntoarce” construiește pe măsură ce se face acest univers paradisiac, altfel spus miracolul. transfi-

gurarea lumii se alcătuiască pe măsură ce poezia se construiește; textul devine continuu miracol, ordine superioară, armonie universală, cuvintul dematerializează teluricul, devine principiu ordinator, cosmic, dominând și transfigurând materia, o condiție de la care nu se poate abdică: „După ce-ai învățat / dialectul safirului, cum să mai / poți vorbi o limbă aspră, uscată, de lut”.

„Preafregedă lumină răzbind din Paradis” *

(*Mierla de apă*). Extazul, comunicarea cu o lume eliberată de teluric sint depline și, ca la Blaga, (orice raport epigonic fiind exclus din capul locului), se face sub semnul metaforic al luminii. Lumina îmblinzește, transfigurează, înalță, este o amintire a paradisiului, „lumină dulce, soața mea”, și este un ecran protector împotriva materialității, a utului baudelairean a cărui prezență agresivă, de-abia bănuțată constituie, nemărturisit, pariul actului liric,

adică „un cearcăn astral”. Spațiile la care se raportează poezia lui Adrian Popescu sint de-o concretețe aproape flamandă, dar rar o poezie care să dematerializeze cu atita „proporție și finete” mundanul, să „des-realizeze” cotidianul prin discurs. Tot așa, rar o poezie mai stenică, de acceptare senină a lumii, o poezie care poate fi categorisită drept un „amor mundi intelectual-

Al treilea volum de proză al lui Onu Cazan nu produce, cum era de așteptat din partea unui autor care debutează relativ tîrziu, o surpriză de evoluție, ci mai degrabă vine să confirme așezarea sa într-un teritoriu al experimentului dincolo de care promisiunile rămîn (totuși) la fel de îndreptățite ca și pînă acum. *Pana de cauciuc* (Editura Junimea, 1984) adaugă pe orizontală, aproape în aceeași tensiune și cu aceleași mijloace, o nouă serie de povestiri a căror substanță gravitează în jurul formulei epice din volumele anterioare: proză de mică întindere, riguros cenzurată, bine stăpînită din punctul de vedere al construcției epice. În cele mai izbutite povestiri din volum, autorul exploatează o anume treaptă a fantastului, a insolitului, construind întâmplări din „irealitatea imediată”, alcătuiind o lume a coincidențelor, a hazardului obiectiv, a coerențelor inexplicabile, cu prelungiri imaginare, în care totul pare „liber” și necesar, unde realul este propulsat de vis sau de reverie. Tehnica este cea a suprapunerii anormalului peste banalitatea

normalității, normalitate din care personajul tinde să se sustragă către o condiție superioară. Această tensiune, declanșată de regulă într-un moment-cheie al existenței, aduce personajul într-o criză de identitate, favorabilă introspecției, dar și raportărilor stranii, îl plasează la granița dintre real și imaginar,

ONU CAZAN Pana de cauciuc

dezvăluindu-i toate legăturile secrete ale ființei sale cu lumea. Există un dialog continuu între „text” și „pretext” în proza lui Onu Cazan, o tehnică de convertire a realului în fabulă, atitudine naratorului fiind nici gravă, nici ironică, ci una demonstrativă. Organizată în trei secțiuni, culegerea ilustrează tot atîtea ipostaze stilistice:

povestirile din *Acuarele* poetizează trăiri și aspirații onorabile („Aripa”, „Din joacă”, „Oglinda”, „Argument”), exersează fantastul minor („Nedumerirea lui Nistor”, „La poalele pădurii”), exaltă sentimentul universului candorilor („Baladă”, „Cuptor”), construiește jocuri absurde ale memoriei („Amne-

morale („După avarie”), sentimentul rătăririi („Coincidență”), unitatea familiei („Fugarul”), obsesia adevărului („Pana de cauciuc”). În *Reverii senine* valențele fantastului iau pe deplin locul construcțiilor schematice din povestirile anterioare, substanța epică devine dintr-o dată mai densă, sevențele narative își răspund fără grauitate, într-un dialog ce se refuză jocului și formulelor. În naștere acea ambiguitate care vine din știința implicării și neimplicării naratorului în desfășurarea acțiunii, din intersectarea perspectivelor temporale, din firescul și credibilul raporturilor fantastice. „Caietul cu scoarțe de vinilin” este, din acest punct de vedere, una din cele mai închegate povestiri ale volumului.

Adăugîndu-se celor două cărți anterioare (*În fața ușii* și *Confidență în parcul orașului*), *Pana de cauciuc* rămîne, prin sinceritatea construcției sale, o treaptă bine clădită pe calea afirmării.

Victor RUSU

CARTEA LUNII

FIINȚA OMENEASCĂ

„Castor, bunul Castor Ionescu, lucra harnic la biroul său, puțin cam girbovit, cu aerul cuiva care împletește mimica intelectuală cu cea fizică. Alături de ceilalți colegi ai săi — se mai aflau în aceeași spațioasă încăpere încă vreo opt-nouă funcționari —, el se distingea numai prin această aplecare exagerată asupra mesei, de parcă ar fi vrut s-o sugă cu trupul lui sau să se vadă în ea, în adîncul ei”.

(Nicolae Breban, *Drumul la zid*, Poem epic, Ed. Cartea Românească, 1984)

Cînd apare o nouă carte de Nicolae Breban, în lumea noastră literară se produce agitație: parcă pătrunde un rechin printre hamșii. Noroc că în ultimii ani rechinul este din ce în ce mai obosit și mișcările lui, rare, nu mai sperie pe nimeni. Această dezarticulare a talentului unui mare scriitor ni se infățișează impresionant în romanul *Drumul la zid*. Din 784 de pagini, peste patru sute cuprind filozofii inutile, de un diletantism care îl amintește pe acela al cugetărilor

lui Victor Petrini. Unii prozatori au ajuns, probabil, la concluzia că „romanul total” este scrierea care cuprinde orice. Este curios că se întâmplă așa, mai ales că la calcularea drepturilor de autor, în sistemul nostru editorial, nu se ține seama absolut de loc de numărul de pagini (ar fi meschin), ci se ia în considerație exclusiv calitatea cărții. Dar avem în față cartea unui mare scriitor și se cuvine să ne abținem de la clatinările din cap compătimitoare (adeseori ipocrite) și

să ne bucurăm, cu candoare, de părțile inspirate. Încă de la începutul romanului se simte — cum se spune — ghiara leului. Scriitorul ne prezintă un mărunț funcționar, Castor Ionescu, care găsește o bucurie umilă în îndeplinirea obligațiilor sale de serviciu. Gîndirea noastră, ghidată de automatisme culturale, este gata-gata să-l clasifice în seria inaugurată de Akaki Akakievici al lui Gogol. Dar imediat ne dăm seama că acest Castor Ionescu reprezintă altceva. Cum se întâmplă de obicei la Nicolae Breban, aparențele banale ascund abisuri de mister. Funcționarul său este, în timpul liber, un erudit și mefistofelic glosator al Bibliei. Răbdătoare exerciții de spiritualizare îl pregătesc pentru aventura vieții lui: transformarea — printr-un extraordinar act de voință — dintr-un temperament sanguin în unul flegmatic. Aici încep interminabilele și falsele teorii ale lui Nicolae Breban despre „scurgerea de energie”, despre voluptatea thanatică ș.a.m.d. Dar dincolo de ele Castor

Ionescu rămîne un om și romanțierul știe să facă dintr-un om o prezență imposibil de ignorat, neliniștitoare. Celelalte personaje, aduse pe rînd în prim-plan — magazinerul Vezoc, interlocutorul tactic al lui Castor Ionescu, Florica, soția funcționarului, blegul și atotînțeleghătorul doctor Grigore, Veniamin, răufăcătorul îmblinzit — exercită același efect hipnotic asupra cititorului. Fiecare apariție a lor reprezintă un eveniment.

Acesta este tratamentul de care se bucură în proza lui Nicolae Breban ființa omenească: parcă ar fi o zeitate în fața căreia rămînem încremeșiți de respect. Antropocentrismul viziunii constituie unul dintre secretele forței sale scriitoricești. Este un secret pe care ni-l-au mai divulgat și alți romanțieri — de la Dostoievski la Marin Preda — dar pe care, aflîndu-l avem de fiecare dată impresia că facem o mare descoperire.

Alex. ȘTEFĂNESCU

PROZĂ

Plimbare de dimineață

Stînd în fața ușii vopsite în alb, Vlad își simte singele pulsînd ritmic în urechi. Așteptarea asta îl chinuie mai mult decît ar fi crezut iar ultimele nopți de nesomn își spun cuvîntul. De aceea, ciudat, zgometul ciocanului pneumatic de peste drum ajunge la el ca printr-un ocean de vată, dar pașii moi ai domnișoarei ce traversează holul cărînd un teanc de fișe în brațe îi lovesc timpanele cu intensitatea loviturilor unui pumn de boxeur. Apoi liniște. Aer rarefiat în sala asta, poate plantele ornamentale, prea multe pentru o săliță de așteptare, îl înghit tot.

Mai bine aș ieși puțin, își spune. Și chiar ieșe, simțînd în creier fiecare pas. Un muncitor din cei cu pneumaticul taie felii groase de salam și pită. Ceilalți mușcă cu o poștă nedismulată din prima hrană a dimineții. Așa a mîncat și el cele patru zile cît a ținut inundația.

„Un rîuleț blajin și cuminte, aproape nu-l bagi în seamă, în partea de jos a orașului. Cu ploile din urmă, ieșit din matcă,

spumegînd furios. Și fabrica noastră abia pusă pe picioare, iată o plină de apă, noroi, pereții vîruiți umpluți de mizerie, utilajele din curte, abia aduse, milite și nenorocite. Telefoane, ajutoare, mașini cu necunoscuți în fața cărora directorul și primarul iau poziția drepti, utilaje șterse pișă cu pișă, cămașa mea niciodată uscată de sudoare, salam cu pită, singele pulsînd în urechi. Și Irina așteptînd zi și noapte la fereastră, cu burta la gură, cu mina pe telefon, mișcîndu-se printre mobile ca un elefant umflat cu pompa, bine că totul s-a terminat cu bine, adică nu, încă nu s-a terminat...”

În spatele muncitorilor începe o străduță ce urcă, tot urcă — așa e orașul ăsta cocotat pe un vîrf de deal plin de grădini, ca un clop împodobit cu flori din loc în loc. La ora asta de dimineață proaspătă, cînd aerul răcoros îi udă gîtlejul ca o apă și-ncet încet îl trezește, Vlad își începe plimbarea pe o străduță aproape pustie. De o parte și de alta mai sint case cu anul zidirii trecut deasupra ușii, cu or-

namente ciudate din care nimeni n-ar mai ști face acum; două-trei balcoane din fier forjat, cu inițiala proprietarului la mijloc; ferestre cu perdeluțe croșetate și begonii strălucitoare; păpuși îmbrăcate în mireasă și purtînd un minuscul voal, în vitrina unui atelier cam culcat pe-o parte. În rest, clădiri noi, nu lipsite de gust, în locul grădinilor cu pruni și al straturilor întinse cu gladiole și busuioac.

Trece pe lîngă un gard nu prea înalt din scînduri proaspăt geluite, mirosînd puternic a rășină. Curtea, tivită pe jos cu troscoți și iarbă deasă, are pe două din laturi, aranjate unele peste altele, tot felul de lăzi și lădițe, bove din sîrmă, cuști cu gaura rotundă, acum închisă. Un copil și un bătrîn trec de la o boxă la alta, punînd cu grijă apă în mici recipiente, apoi boabe de mei și firimituri de pîine.

Înăuntru sint hulubi. Piciorușe cu gheare lungi și roșii poartă alcături din pene înfoiate, muiate în toate culorile. Doi cite doi, întii ciugulește hulubița trei boabe, ia trei picături de apă și se întoarce la ouăle nu mai mari decît o prună mică. El, cu piep-

tu rotund ca un dinar imperial, se învîrte mîndru în jurul soaței.

Bătrînul stringe restul de hrană și intră în casă. Copilul se întoarce, complice, spre privitor. Mina stîngă îi atîrnă inertă lîngă trup. În degetele chircite ține ascunse cîteva semințe pe care le răstoarnă cu grijă în dreapta. Apoi se întoarce spre preferații lui, o pereche albă cu cozi în curcubeu și deschizînd ușița, le strecoară porția dublă.

De aici Vlad se întoarce încet pe trotuarul opus, film derulat invers, sevențele suprapuse una peste alta, printru totdeauna, în mintea lui limpezită de o simplă plimbare de dimineață.

Tovărășe Pienaru, de zece minute sînteți tatăl unui băiețel voinic, v-am căutat peste tot, unde erați? Îl ia în primire asistentă și el o ia mai apoi, fără să știe de ce, în brațe.

Peste drum pneumaticul începe să pulseze din nou, gospodine cu plase pline de verdețuri se întorc de la piață, în timp ce, în aerul înalt, desenează arabescuri o pereche de hulubi albi cu coada în curcubeu.

Brîndușa SUMĂNARU

LIVIU
POPESCU

Adevăr

O vîrstă înaintea
pe membrana ocerotitoare
fără egal
a cimpiei
și vei vedea
brațul decis
al inotătorului
cum trece
prin stîncă
într-o pîlpiire
de salbă
și umedă
șoapta caldă
a memoriei
cînd reflexele
definesc măsura exactă
a numelui
în sensul comunicării
marelui adevăr:
PATRIA.

Fugar risipindu-te

Intr-o oglindă
te închid
ca și cum aș desena
un gînd
pe-o obosită
culoare
e atita timp
asurzit
încît fugar risipindu-te
extenuezi suflarea
ce-ți-ar aduce dovezi
că exist.

În rîu

In rîu pietrele
sînt ochi
de tăcere
zilele au transparența
celulelor vii
ideea e stupul
urîșului nerv
în care frumusețea ta
suplă
își inclină
auzul.

În prag de așteptări

In pragul casei umbra ta așteaptă,
Un greier trage brăzde-n asfințit,
Eu pun cuvinte-n cuiburi la dormit
Și-așa iubirea-n noi devine dreaptă.
Cînd ziua intră-n corn de vîntoare,
Ce e pe lume stă încremenit:
Sălbăticiuni cu pasul înverzit
Din scorburi scot cărările fiuoare.
In pragul casei umbra ta-i putere,
Scrisoarea-ți vine, scrisul e de lut.
O apă ca un cer m-a străbătut
Cu-n munte-ascuns, venind din adiere.

Toamna

Cu-n trandafir rămas pe gură,
Un vin uitat colindă pîrții reci,
Și trec prin piatră urme de poteci
Sub scut de fum, ca o armură.

Cai pe aripi de tîrziu

Cai pe aripi de tîrziu s-au dus.
Intre vis și-aducere aminte
Bolta-i faldu-n care s-au ascuns
Stele ce n-au raze, ci cuvinte.

Garduri impletite ies din sat,
Zile reci le-alungă-n depărtare,
Culmea-i ca un turn decapitat
Scris pe frunze și-aruncat în mare.

Săniș mari cît munții la un loc
Trag la deal din văi cite o casă,
Și va fi în lume cu noroc
Locul pentru mire și mireasă.

Din înserări

Se șterge urma vechilor viori
Și scuturi reci se frîng ingenunchiate,
Cînd blind, mercurul, poposind în flori,
Va bea alcoolul clipeilor uitate.

Difuz pe stînsul șoaptelor din ploii,
Crescînd în mers am hohotit ca valul.
Ca-n scriciobie crescute din altoi
In înserări aprinde-vom amnarul.

Mihai Eminescu despre Răscoala din 1784

Se împlinesc anul acesta 200 de ani de la Răscoala din 1784, condusă de Horia, Cloșca și Crișan, împotriva asuprii sociale și naționale. Despre istoricul eveniment și ecoul lui s-a scris mult. În articolul de față vrem să relevăm un aspect din creația poetică și social-politică a lui Mihai Eminescu, legat de marea mișcare populară.

Poetul a fost „un pasionat al istoriei”, cartea și lectura istorică o preocupare constantă a vieții lui. Studiile istorice de la Viena și Berlin, intenția de a-și trece doctoratul cu o teză din istoria românilor, fac din el un teoretician al istoriei. Istoria românilor e

integrată întregii lui activități poetice și social-politice.

Încă de tânăr, cutreierind Ardealul, poetul a venit în contact cu viața poporului frământată anterior de revoluția de la 1848. Deși trecuseră aproape două decenii, urmele ei stăruiau încă în conștiința oamenilor. Poetul a sesizat acest lucru și și-a propus să redea poetic o serie de momente din istoria Ardealului.

Răscoala din 1784 și uriașa figură a lui Horia avea să le rețină într-un ciclu de poeme, Horiadele, ca și Revoluția de la 1848, moșii pe Avram Iancu și pe Andrei Mureșanu. Toate aveau să formeze subiecte literare. Romanul Geniu pustiu e o mărturie vie a acestor oameni și evenimente.

La această vîrstă a tinereții, cînd își scria romanul, Mihai Eminescu a căutat să-și sporească simțirea poetică prin rezonanța dată de viața obștească a poporului. Singur afirmă în romanul Geniu pustiu că poetul trebuie să fie un cîntăreț, un rapsod al aspirațiilor obștii, făcînd mărturisirea că ar vrea să se împărtășească din viața cea largă a neamului, să trăiască „în mijlocul poporului plin de focol entuziasmului, să fiu inima lor plină de geniu, capul cel plin de inspirațiune, preot durerilor și bucuriilor, bardul lor”.

În acest timp scrie și poezia Horia, redactată în două versiuni. Reproducem un fragment :

...Horia pe-un munte falnic stă călare :
O coroană sură munților se pare,

Iar Carpații țepeni îngropați în nori
Iși viau prin tunet gîndurile lor.

Eu am — zise-un tunet — suflet mare, greu,
Dar mai mare suflet bate-n pieptul său ;

Fruntea-mi este albă ca de ani o mic,
Dară a lui nume mai mult o să ție.

Nalți suntem noi munții — zise-un vechi Carpat,
Dar el e mai mare, că ni-i împărat...

Cunoscător temeinic al istoriei naționale, cercetător asiduu al documentelor istorice, naționale și străine, interpret atent al evenimentelor, el scoate în relief, ori de cîte ori are ocazia, semnificațiile adînci ale acestora, învășămintele istoriei.

Mai tîrziu, în epoca redactoratului de la Tîmpul, într-un amplu studiu istorico-politic, publicat în ziar în vara anului 1878, Mihai Eminescu scrie : „... vom face dar, mai ales după documentele istorice adunate de răposatul Eudoxiu Hurmuzachi, o dare de seamă asupra faptelor hotărîtoare ce s-au petrecut în țările din Orientul Europei de la anul 1700 pînă în zilele noastre...”, adică inclusiv pînă la Războiul de Independență din 1877.

În acest studiu, el se oprește și asu-

pra cauzelor Răscoalei din 1784 și a urmărilor ei. Analizînd situația social-economică a secolului al XVIII-lea din Ardeal, poetul scria : „Moldoveanul și munteanul puteau să migreze, deși voievozii își dau toată silința să-l oprească la granițe ; ardeleanul era însă „glebac adscriptus”, legat de pămînt, supus unui singur stăpîn, care avea dreptul de a-l ține legat. Împotriva mai ales acestuia drept s-au ridicat moșii și mocanii sub Horia și Cloșca...”.

Astfel, imaginea lui Horia și a Răscoalei din 1784 se integrează organic în poezia și opera politică a lui Mihai Eminescu, căci, așa cum scria el, „fără cultul trecutului nu există iubire de țară”.

Grațian JUCAN

La țarm

o roată dințată, un burghiu
îmi rod trupul încet
e Soarele
un lup ascuns în inima ta
dimineața la țarm
îl văd îl aud îl respir
îl sărut îl cuprind

Fericită solie

numai un singur foc arde
în vatra mea de carne
cînd nu va mai fi
de nu va mai fi
va rămîne
o blîndă cenușă
în miinile fiilor mei.

Gheorghe SILFA

reporter

Acum, întreprinderea — i s-o fi găndit emblema? — se cheamă șantier. Setea de cer a celor 2000 de stâlpi de ciment cu aripi metalice deschise pentru cuprinderea luminii. Sau, mai exact, rostire limpede în numele industriei, al zonelor ei de finețe și precizie. Ceea ce va fi, doar peste cîteva anotimpuri, materia vie din care vor „răsări”, pentru înțelesurile vitezei, rulmenții de Suceava se află deocamdată în țară, în întreprinderi, școli și laboratoare. Lingă mașini sofisticate și meșteri, în casele oamenilor din preajmă sau de mai departe. Acolo unde se deprind meserii ori cresc pasiuni pentru luciul și duritatea oțelului. Pentru noul său destin într-un timp micodată cutreierat de gestul macaralelor, de mersul constructoarelor. Doar de umbra păsărilor sau a avioanelor uilitare cu popas în vecinătate, pe ierburile din imasașul Șcheii.

Aici, am acceptat riscul unei întrebări :
— Care sînt, totuși, grijile de fiecare zi ale directorului? Mai ales într-un spațiu de producție ce vă aparține mai mult la timpul viitor...

Nu rețin culoarea ochilor omului cu care discutăm. Ca să le redescopăr adîncimea sau febra ce pregătea răspunsul. Poate fîndcă inginerul Aurel Chișan te „jură” cu ageritatea și exactitatea gîndului. Cred că nu e o simplă impresie. Refac în memorie imaginea încăperei în care ne aflăm. Pe pereți — cîteva panouri „resute” cu cifre. Repere ale timpului supus planificării, ale mersului construcției și contractării utilitatilor. Unul face excepție. El comunică „programul de fabricație a investiției”. Este, de fapt, o anticipare a statutului autentic al responsabilității specialistului care acum are doar zece colaboratori. În perspectivă — 6000. Toți cei care vor lucra aici cu sutimi și mîmi de microni, pe o suprafață însumînd 25 hectare. Aveam în jur, deci, pe patru grafice, chipul grijiilor de azi și de mine ale directorului. Al acuității lor.

— Mă copleșesc, oarecum, aceste griji... Dialogul părea stins într-un semn de mișcare. Surpriza era evidentă. Mă gîndeam la experiența inginerului.

— E un fel de a spune... — încerc o limpezire.

— Așa-i... Mai bine zis, mi le asum. Adică sînt cu adevărat că aceste griji sînt ale mele. Mai ales ale mele. Și nu-s puține. Ele privesc, mai întîi, investiția. Concomitent — pregătirea fabricației. Aceasta o facem, acum, pe hîrtie. Vom realiza peste 60 tipodimensiuni de rul-

Destine într-un arc de timp

menți. Fără nici o cooperare cu alte mișcări de profil din țară.

Ultima afirmație suna a performanță.

— Dar materia cenușie?

— Și aceasta o pregătim. Inteligența tehnică o oamenilor este esențială. Sute de tineri se află în școli profesionale și la întreprinderi producătoare de rulmenți. Apoi maștrii... Cu aceștia e o poveste. Unii spuneau că „Chișan alege aviatori”. Afirmația cuprinde un adevăr. Pentru selecționarea maștrilor, ce se for-

mează la Brașov, s-a dat un test psihologic foarte sever.

Din perimetrul ei, privim întreprinderea în stare de șantier. Nu de „laborator” silențios, așa cum va fi. Pilonii, coboriți 14 metri în trupul pămîntului umed, pînă pe firul unor izvoare, sprîjină pe frunțile lor mulțimea de stâlpi severi. Toamna pășea pe aproape. O simțeam în tremurul fungeilor nostalgici și în verdele greu al porumbului ce ultima dată va mai putea fi văzut de aici. Fiindcă spațiile vor fi închise. Pentru a se deschide priceperii oamenilor. Așa se va încheia un capitol al devenirii din partea de vest a municipiului, care înclină spre păduri și munți.

Același interlocutor, pare a se afla în casa lui. Cea de toate zilele. Mă prinde cu vorba, mă poartă cu gestul mîinii. Să înțeleg. Să-mi imaginez și utilajele, și oamenii, și indeletniciri artizanale.

— Deocamdată, aici e investiție. Cu lucrătorii ei...

— Între dinșii, coordonatorul, tehnicianul Gheorghe Lesenciu.

Biografia lui ține de viața șantierelor. Nu i-a scris-o nimeni. I-o rostesc însă cîteva întreprinderi din cealaltă zonă industrială a orașului. Ne-o mărturisea, anterior, inginerul Chișan : „Am venit în Suceava în 1966. Eram al unsprezecelea angajat al întreprinderii de reparații auto. Pe atunci — șantier și ea. Constructorii lucrau tot cu Lesenciu. Apoi, la întreprinderea de mașini-unelte dezvoltările le-am realizat cu el. Acum e aici. Și lucrează bine cu oamenii lui”.

Două destine într-un arc de timp. Pentru ele, diminețile au culoarea grijiilor. Să crească o cetate în care intuiul director nu se vrea, în realitate, copleșit. Și nici nu este. Întrucît visează la oameni, trăiește în numele lor, deși nu-i are încă aproape. Dar gîndește pentru ei. Și ce-i mai aproape decît gîndul!

Ion PARANICI

Curînd...

Curînd va veni o privire de sus
Pe licărul ud de sub ploaie
Și iar vei pătrunde prin ochiul ascuns
În frigul celestelor ape.
Și luna, pumnal străvezii ascuțit,
Croindu-ți veșmint pe măsură
Va crește în pomul abia-nmugurit
Cit roua visării îndurată.
Alături clipita din ceas va plesni
Sub lama ce-ți mîngieie rana,
Un tremur ușor, de luceafăr de zi,
În virful săgeții, Diana.
Galactice văi scinteierei renăscînd
Torrentelor vagi de gîndire,
Surisul va arde pe buze curînd
C-un fum albăstrui și subțire.

Acasă

Acasă vorba-i lapte ne-nceput
Și gîndul se botează în fîntîni ;
Pădurea glăsuind a verde crud
Ne află-n visul de copii bătrîni.
Și cerbilor umblîndu-le pe-aproape
Pîraiele cu murmur ostent,
Nu uită cum răsufletul de ape
Cîndva spre buza lumii a țîșnit.
La noi coboară luna în ogradă
Și poleiește boabele de griu,
Iși pune mama ochelari să vadă
Cit infinit a mai țesut în briu.

Iar tată dintre cărți îngălbenite
Amirosind a busuioac și-a cînt
Dezmîrdă stelele mai prăfuite
Redîndu-le lumina din cuvînt.

Mircea AANEI

DICTIONAR XIV

DRAGOSLAV (IVANCIUC), ION VI.1875 — 4.V.1928, Fălcieni), istoric. Fiu al unor țărani stabiliți în țiceni, urmează o singură clasă de miază, timp în care este coleg cu loveanu și Lovinescu. După o scurtă ioadă la percepție și prefectură, curge, pînă la sfîrșit, un destin marremediabil de mizerie materială. Pătruns de rostul și de harul său istoricesc, I. D. avea să colinde cu acurile de manuscrise de la un editor altul. Găsînd sprijin la o serie de itori și critici ai vremii (Artur Goei, Emil Gîrleanu, Eugen Lovinescu, iliu Zamfirescu, Mihail Sorbul, Mil Dragomirescu), avea să publice un năr destul de mare de volume curzînd povestiri, povești, schițe, nuvele : *La han la trei ulcele* (1908), *veea lumii* (1908), *Povestea copilă* (1909), *Fata popii* (1908—1909), *vestiri alese* (1910), *Flori și povești* (1911), *Volintirii* (1912), *Povești de icun* (1914), *Povestea trăsnetului* (1914), *Nuvele și schițe* (1921), *Nuvele povestiri pentru copii* (1922), *Co-anu, haiducu* (1924), *Poveștile florii* — II (f.a.) s.a. Datorită accesibilității limbajului și didei căldurii sufletești ce se degajă paginile acestor scrieri, I. D. a fost aparat cu Creangă și, nu de puține pus, de spiritele mai puțin critice, ar înaintea scriitorului humuleștean.

Cu *Povestea trăsnetului* și *Povești de Crăciun* avea să obțină, în 1915, în urma referatului entuziast al lui Duiliu Zamfirescu, premiul „Adamachi”, în defavoarea lui Hogaș. De altfel, o parte dintre volumele sale au făcut carieră în epocă, nu numai în mediile modeste, ci și în cele elevate, deși Titu Maiorescu și Eugen Lovinescu au sancționat categoric unele aspecte ale stilului și limbajului acestor opere. Ceea ce încîntă însă și acum este frumusețea sufletească a scriitorului care, în ciuda tragismului propriei vieți, nu poate să accepte mizeria și degradarea morală, acordînd un nesfîrșit credit ființei umane. Tematica scrierilor îmbrățișează universul incert al mahalalelor în care oamenii, ducînd o existență precară, au pierdut codul etic și cultura țărănească, fără să fi dobîndit, în loc, principii și norme de viață bine definite. Astfel se explică de ce, în multe dintre povestirile sau nuvelele lui Dragoslav, se resimt rînd pe rînd influențe din Creangă, Caragiale sau Sadoveanu. De Creangă îl desparte însă lipsa invenției epice, de Caragiale sublima ascuțite a observației caricaturale și detașarea, iar de Sadoveanu liniștea marilor adîncimi. Ceea ce realizează scriitorul fălciencian este, după cum observa Constantin Ciopraga, o notație specifică „unui narator popular de la interferența dintre mediul

rural și mahalaua orașului din Moldova de nord”.

Referințe (selectiv) : Trivale, Ion — *Cronici literare*, 1914 ; Lovinescu, Eugen — *Istoria literaturii române contemporane*, vol. II, 1973 ; Șerban, Mihail — *Amintiri*, 1969 ; Ciopraga Constantin — *Literatura română între 1900—1918*, 1970.

DRUMUR (PAVELESCU), GEORGE (14.III.1911, Mănăstirea Horecii), poet, traducător, om de cultură. Licențiat în științe juridice, absolvent al Conservatorului de Muzică și Arte Dramatice, precum și al Facultății de Matematică-Fizică, posesor al unui vast orizont cultural, G.D. s-a aflat mereu în punctele de eferescență ale mișcărilor cultural-artistice din țară. Debutul publicistic este legat de revista „Junimea literară” (1931), iar cel editorial de volumul *Solstiții* (1936). Preocupat intens de viața artistică, a condus, în calitate de redactor șef, revistele „Bucovina literară”, „Deșteptarea” (pentru sate) și editura „Bucovina literară”. Între 1936 și 1974, secretar literar-muzical al Operei Române din Timișoara și, prin cumul, profesor. Cunoșcînd mai multe limbi străine și cu studii temeinice în domeniul muzicii, G.D. a realizat versiuni românești (în versuri) ale unor opere din circuitul muzicii universale : „Orfeu”, de W. Glîuck, „Pescuitorii de perle”, de G. Bizet, „Elixirul

dragostei”, de G. Donizetti, „Norma”, de V. Beîni, „Anotimpurile”, de J. Haydn. Pe versurile sale cu conținut militant au compus muzică mai mulți compozitori contemporani. A colaborat la : „Junimea literară”, „Revista Fundațiilor”, „Convorbiri literare”, „Glasul Bucovinei”, „Plai”, „Argonaut”, „Orizont”, „Universul”, „Drapelul roșu” (Timișoara), „Zori noi” (Suceava) s.a.

Volumele de versuri *Solstiții* (1936), *Suflete în azur* (1940), *Vatra cu stele* (1942), *Insemnele anilor* (1973) au comune lirismul și maturitatea limbajului poetic. De-a lungul timpului se poate observa însă o traiectorie ascendentă, prilejuită de opțiunea pentru o anumită tematică sau alta, precum și de treptata subiectivare a metaforei. De la lumina mîncică din primul volum („Iar gîndul prins cu daltă-n voievod trecut, / Odată cu-nserările culese la feștre, — / Adulmecînd iubirea ce se desfăcu / Ecou de curcubeie-n cîntece s-o crești”), poetul se îndreaptă, cu următoarele două volume, spre marile neliniști (cu vagi ecouri argeziene) ale existenței : „Brumele ne-au aureolat la tîmple, / Iarba pîn'la gît ni s-a-nălțat / Și acum așteptăm să se întîmple / Ceea ce încă nu s-a întîmplat”. Poeziile de după 1950 ancorează la țărmenile unui echilibru liric datorat fil-

trării emoțiilor prin experiența de viață : „Pași luminați de plante și de stele / Mi-i port alături de fructele rotunde, / Sînt sufletul străbunilor cum mă învăluie / Oriunde aș pași, oriunde”.

Numeroasele traduceri din creația poetică rusă și sovietică (A.S. Pușkin, N. Nekrasov, M. Isakovski, Al. Jarov, N. Usakov, St. Scipaciov, N. Semenov), germană (N. Lenau, G. Trakl, G. E. Lessing), slovacă și chehă (P. Plavka, M. Kratochvilova) sau din cea a poezilor de limbă germană din Banat (Franz Liebhart, Hans Mokka, Hans Kehrer) completează fericit activitatea literară a lui George Drumur.

Gata de tipar și în curs de finalizare : două volume de versuri, unul de povestiri și schițe, un roman (*Dezghetul timpuriu*), precum și un volum de pagini inedite din viața unor scriitori români.

Referințe (selectiv) : Călinescu, George — *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent* (1941) ; Murărașu, D. — *Istoria literaturii române*, ed. III, 1943 ; Tirioiu, N. — *Lirica timișoreană* (1970) ; Muntean, George — *Prefața la volumul Insemnele anilor* (1973) ; Berca, Olimpia — „George Drumur”, în „Orizont” nr. 18 din 1 mai 1974 ; *Literatura română contemporană. Poezia* (Ed. Ac.), 1980.

O. N.

IURI VORONOV (U.R.S.S.)

Drumul

Drumul cîntă
Cînd ne-ntoarce către casă
Drumu-n lacrimi se frămîntă
Pragul părintesc cînd lasă.
De cumva
Nu cunoști această taină
Semn e că n-ai îmbrăcat
A înstrăinării haină.

Eu de drumuri
Nu m-am plîns, știți, niciodată
Noi cu drumurile noastre
Devenim mai tari, mai ageri.

Din îndepărtate drumuri
Te întorci mai înțelept
Și înveți să prețuiești
Întîlnirile de-o clipă

Uneori,
Cînd ți-s toate împotriva
Drumu-ți vine-n ajutor
Și-apoi iară
Drumul cîntă
Cînd te-ntoarce către casă
Drumu-n lacrimi se frămîntă
Pragul părintesc cînd lasă.

În românește de Arcadie ARBORE

CADRAN

FIȘE DE ROMAN?

„La prima călătorie cu avionul am fost ait de înspăimîntat încît n-am dormit toată noaptea”, mărturisește cu candoare Mircea Micu și, din vorbă-n vorbă, ne relatează următoarea întîmplare: cum că „un ins îmbrăcat ciobănește cu pălăriea neagră în virful capului și bundă mișoasă pe umeri” urcă în avionul de Sibiu și, numaidecît după decolare, respectivul, după toate aparențele aflat la prima experiență de acest gen, „începe să se tînguie”, să se agite și să se roage de cei din jur „să oprească drăcovenia că vrea să coboare”. Intervine stewardesa, continuă M. M., apare și secundul, apoi se arată pilotul (sic!), care mai de care încercînd să-l liniștească. În fine, ciobanul dispăre în cabina de comandă pentru ca la aterizare să coboare surizător și „îmbrăcat într-un costum bleu”. Deznodămîntul: totul s-a dovedit a fi doar o farsă a fostului căpitan de zbor care, ieșit la pensie, „în timpul liber se mai distrează și el, săracul...”.

Epuizînd haziile sale întîmplări cu scriitorii, Mircea Micu publică de o vreme asemenea snoave fără humor intitulăte fudul „Fișe de roman”. Iată și două „fișe” care se ocupă de... cîini. În prima M.M. ne informează că a reușit să ademenească un cîine „mic, floccos și roșcat”, pripășit printre blocuri, determinîndu-l vre-

me de două săptămîni să-i viziteze „timp de o jumătate de oră” apartamentul. Cealaltă istorioară îi „încondeiază” pe bișnițarii de cîini. Același M. M. face o proaspătă afacere, cumpărînd un cățel din rasa canis grifon, pentru a afla cu surprindere, ulterior, că are de-a face cu un dulău oarecare. „După patru săptămîni, tot la coafor, aceiași (sic!) cucoană fără memoria figurilor, o abordează pe nevastă-mea explicîndu-i avantajele unui canis grifon. — Doamnă, a zis consoarta, am lua cu plăcere dar noi avem crescătorie de pisici siameze castrate...”.

Că astfel de fișe de roman îi vor fi fiind de folos autorului cîndva, e o chestiune care îl privește personal. Dar nu înțelegem rostul publicării lor mai ales într-o revistă literară („Lucașfărul”) destinată tinerilor scriitori. Să-i prisoască numele redacției ait de mult spațiul tipografic? Pentru că, după modesta noastră părere, nu orice bagatelă trăită ori auzită și așternută pe hîrtie merită adusă grabnic la cunoștința cititorului. Iar dacă este nevoie de proză umoristică să se apeleze la cei care o scriu, operîndu-se însă selectiv și pe criterii de valoare.

Ioanid DELEANU

FELURIMI

- Paul Valéry: „Educația profundă constă în a înlătura prima educație”.
- Goya: „Repudiază-l pe prietenul care te îmbrățișează cu aripile și te sfîșie cu ciocul”.
- Wu Jingzi vorbește și scrie (în „Întîmplări din lumea cărturarilor”, p. 73) că vechii chinezi instăriți

aveau — ca-n sintaxă — o „soție principală” și, de regulă, două-trei soții „secundare”. Viață!

● Alt chinez: „În cărți sînt case de galbeni, banite de orez și femei frumoase”. Așa, mai vii de-acasă!

Dumitru BRĂDĂȚAN

Inițiativa elaborării, sub auspiciile Academiei, a unui tratat exhaustiv de **ISTORIA LITERATURII ROMÂNE**, în cinci volume (înfăptuită doar parțial prin apariția primelor trei tomuri: I — 1964, II — 1968, III — 1973) dădea curs unui dezerat major pentru cultura noastră, izvorînd, în primul rînd, din necesitatea de a pune la îndemîna cercetătorilor și a publicului larg un tablou cuprinzător și riguros conturat al evoluției roștirii artistice românești de la începuturile sale și pînă în contemporaneitate. În anul 1962, colectivul general de coordonare (compus din G. Călinescu, M. Beniuc, D. Panaitescu — Perpesiciu, Al. Rosetti, V. Vianu, Al. Dima, G. Ivașcu, M. Novicov, I. Pervain) și comitetul de redacție al volumului I (constituit din Al. Rosetti, M. Pop, I. Pervain, Al. Piru) scosese deja de sub tipar o machetă a acestui volum, ce a fost pusă unor discuții largi și sistematice, care l-au implicat și pe scriitorul Eusebiu Camilar (membru corespondent al Academiei din anul 1955). Între cărțile provenite din bibliotecă sa și etalate în expoziția memorială de la Udești, se află și un exemplar din această machetă pe ale cărei pagini întîlnim numeroase sublinieri, încercuiri de cuvinte, de sintagme sau de paragrafe întregi, precum și adnotări succinte sau ample. Nu considerăm necesar să le înșirăm aici pe toate, ci doar pe cele mai semnificative. Să precizăm, mai întîi, că cele mai insistente scrutări ale lui Eusebiu Camilar se opresc asupra capitolelor **FOLCLORUL LITERAR ROMÂNESC**

(subcapitolele: **Vechi atestări istorice; Genuri și specii; Poezia obiectivului**). **LITERATURA ROMÂNĂ ÎN SECOLELE XIV—XVI** (subcapitolul: **Apariția scrisului în limba română**) și **LITERATURA ROMÂNĂ ÎN SECOLUL AL XVII-LEA** (subcapitolele: **Poeme grecești intru slava lui Mihai Viteazul; Simion Ștefan, Grigore Ureche**). Trebuie să înțelegem că toate adnotările lui Eusebiu Camilar reprezintă premise

Se repetă aceleași lucruri! „A existat un voivod Stavrinov?” — și altele) vizează inadvertențe la nivelul expresiei ori lipsa de claritate a textului, alte adnotări, mai substanțiale, reprezintă reproșuri sau aprecieri care țin de fondul problemei. Astfel, la capitolul **LITERATURA ROMÂNĂ ÎN SECOLELE XIV—XVI** Eusebiu Camilar notează: „Filos, sfetnicul lui Mircea voivod, autorul unor opere religioase de

explicit și tranșant opinia lui Eusebiu Camilar în privința citorva principii care trebuie să guverneze realizarea unei istorii literare sub raportul clarității și expresivității stilului, al frumuseții limbii, al unității de viziune și concepție:

„Cred că mai cu seamă capitolul prim trebuie să fie scris clar, atractiv și, dacă s-ar putea, cu mai mult farmec. În fond, chiar și o istorie „științifică” a unei literaturi, trebuie să fie o expresie a frumuseții limbii, a clarității în exprimare, limba fiind, în esență „sufletul” unui popor. Toate elementele, fără excepție, ar fi moarte.

O istorie literară, scrisă chiar de un colectiv larg, poate avea unitate desăvîrșită și o personalitate unică, și grija pentru exprimarea frumoasă, de înaltă ținută, dacă nu e „exprimată” frumos, chiar și cea mai științifică istorie literară devine simplă înșiruire de fapte. „Atracția” trebuie să stăpînească orice operă, chiar cum e istoria asta a literaturii române.

Așadar, Eusebiu Camilar pledează preponderent, de pe poziția artistului, pentru grija față de latura expresivă în măsură să asigure opere științifice nota de sensibilitate necesară spre a-i conferi accesibilitatea; mai cu seamă că această operă științifică are ca obiect de studiu un domeniu atît de complex al creației artistice, cum este literatura, al cărui material de expresie îl reprezintă limba, pe care scriitorul o numește inspirat, „sufletul” unui popor”.

Nicolae CARLAN

„Atracția trebuie să stăpînească orice operă...”

ale unui referat științific pe care scriitorul îl va fi întocmit și înaintat celor implicați direct în elaborarea volumului. Dacă acest (eventual) referat nu ne stă la îndemînă, putem totuși să-i intuim structura și să-i estimăm conținutul chiar pe baza acestor adnotări, care evidențiază și preferințele scriitorului pentru anumite probleme ale istoriei literare naționale, precum și punctul său de vedere referitor la modul de redactare a unei lucrări științifice de un atare tip.

Dacă o serie de note laconice („? fraza!”, „? confuz!”, „fluierul etc.”, nu colinda, sînt instrumentele însoțitoare...”, „greșeală?”, „de refcut!”

mare valoare și răspîndire; nu e pomenit în trecut??”, iar la subcapitolul **Apariția scrisului în limba română** adnotarea scriitorului devine entuziasată: „Foarte frumos, f. f. interesant! Concomitent cu descoperirile privind literatura se descopăr aspecte necunoscute pentru mulți din istorie! E unul din cele mai baze (intemeiate — N.C.) capitole!”.

Deosebit de interesantă ca semnificație, de fapt un fel de sinteză a tuturor observațiilor răspîndite pe paginile adnotate, rămîne însemnarea, autografă și ea, notată pe a doua foaie de titlu (verso) a volumului machetă, care ilustrează

de preoți) se adaugă factorul șoc. A fost nevoie de mai bine de un sfert de secol pentru ca românii din Bucovina să-și revină și să pună bazele unei strategii proprii în lupta pentru păstrarea ființei naționale; iar unica formă de exprimare a permanenței românești era cultura. Într-o oarecare măsură situația lor se vedea mai dramatică decît a fraților de suferință din Transilvania; acolo, în decursul secolelor de oprire, se instituiseră o stare de rezistență la nivelul maselor și exista o intelectualitate capabilă să organizeze și să exprime această rezistență în plan cultural. Bucovinenii nu aveau o astfel de experiență și nici asemenea posibilități, iar, între timp, tehnica desnaționalizării făcuse în imperiul austro-ungar progrese remarcabile. Foiletonistul bucovinean, Mihai Teliman, spunea într-un pamflet: „La noi... se procede... a la Machiavelli. Nouă ni se infiltră Aqua tofana. Noi ne stingem inconștienți. Cu un leu te poți lupta; cu un dușman dulce și prevenitor — mori”.

Pe acest fond politic și social, literatura trebuie să afirme două adevăruri esențiale: că românii din Bucovina posedă un potențial creator specific, net diferențiat de al celorlalte etnii cu care conviețuiau pe pămîntul lor străbun, și suficient de puternic pentru a genera valori autentice, iar pe de altă că arta lor face trunchi comun cu cultura și arta din principate și, apoi, din România. Prezența cărturarilor transilvăneni în Bucovina, printre care Aron Pumnul, dovedește

nu numai solidaritate; bucovinenii înșiși realizează că au nevoie de experiența provinciei de peste munți pentru a învăța să se apere, să se afirme, să iasă din tăcere. Monumentele care le atestau cultura, de excepțională valoare și inconfundabilă, ca și obîrșia, nu puteau conta ca argumente în fața puterii imperiale decît în condițiile afirmării, dovedirii permanenței ei, a integrării fără fisuri în matricea celei românești. Arta în Bucovina trebuia să fie act de prezență și de continuitate; suportul lui nu putea fi decît afirmarea limbii române, așa cum se petrecuseră lucrurile și în principate. Iată de ce la începuturile culturii lor stau dicționarele și gramaticile românești, dintre care cel al lui Vasile Căntemir, terminat în 1827 și rămas în manuscris — Dicționar germano-moldovean-francez — este aproape sincron cu Lexiconul de la Buda și de dimensiuni impresionante (peste 4.000 de pagini). Afirmarea continuității și a unității românești pare și mai limpede în gramatica lui Teoctist Blajevici (care semna și Teoctist Șojmul) apărută la Lvov în 1844, intitulată *Theoretisch-praktische Grammatik* (dar dako-romanischen, das ist der moldauischen oder walachischen Sprache). Primele semne ale afirmării poeziei apar în Calendar, care se tipărește în Bucovina începînd din 1811, după modelul celor transilvăneni; că autoritățile intuiau „pericolul” lor o dovedește faptul că al lui Porfiriu Dimitrovici, din 1841, așteaptă patru ani avizul cenzurii. Sensul modestelor încercări poetice care apar în ele este

trezirea conștiinței naționale a românilor de aici, căci, cum spune P. D. (Porfiriu Dimitrovici, cu oarecare sfială) într-un acrostih stingaci, „Patriei zicem că șerbim, iar puțin de ea grijim / Vreun folos de-l cîștigăm, la interesu nostru-l dăm”. O fabulă de Teoctist Blajevici — *Flămîndul motan* — avertizează, într-o alegorie destul de abilă, pe cei care confundă osul cu o pilă „tăvălită cu slănină”, rînindu-și, pînă la urmă, limba. Mult mai îndrăzneată este fabula lui Silvestru Morariu-Andreevici, *Cucoșul curcănui*, din al treilea număr al calendarului, a cărei morală este francă: „Solu-tău păzește, nu te fă curcan, / Limba ta cîmtește de ești moldovan! / Nu te urf însuși, nu te depărta / De obiceiul tău și de limba ta”. Un T. Vasilevici preia, în poezia *Limba noastră* către noi, alegoria curentă în literatura epocii, a mumei; Limba se adresează astfel copiilor săi: „Pentru ce vă rog să-mi spuneți, voi mă părașiți? / Cum că cei mulți de-al meu nume încă vă roșiți?”.

Începuturi, desigur, mai mult decît modeste; poezia Bucovinei se situa sub nivelul celei din principate, apăruseră deja semnele unei desincronizări care avea să fie recuperată mult mai tîrziu. Important rămîne faptul că se manifesta o stare de tensiune creatoare și că această poezie se situa, încă din starea de germene, sub semnul unei angajări totale în slujba afirmării identității naționale. Anul revoluționar 1848 va aduce nu numai o radicalizare a conștiinței politice, dar și un salt calitativ remarcabil.

POEZIA ÎN BUCOVINA

(urmăre din pag. I)

După mutarea centrului politico-administrativ al țării la Iași, multe lumini se sting; Nordul devine un loc sacru al Moldovei, osuar voievodal păstrînd aura spațiului originar — cel în care s-a desăvîrșit descălecarea — și depozitar al unor valori inestimabile dar care așteaptă de acum alte timpuri pentru a ieși la lumina lumii. O mare tăcere învaluipe pămîntul întemeierii. Ultimul voievod pămîntean care mai ctorește la Suceava este Vasile Lupu; el adaugă, în 1643, fostei curți domnești bijuteria albă a unei biserică făcute parcă pentru un basm cu pitici. Lumea era în schimbare. Se va fi întîmplat atunci ca de atitea ori după aceea: cărturarii și artiștii acestor meleaguri coboară din tăcerea orașelor și mănăstirilor din nord către centrele unde cuvîntul și lucrarea lor se pot pune în valoare. Așa s-a întîmplat, de pildă, cu cei doi frați Scriban — Filaret și Neofit — care se întorc la Suceava, locul lor de obîrșie, numai pentru a fi așezați în pămînt alături de strămoși — țărani pe care valorile istoriei nu-i clintiseră. Dar asta se petrecea după mijlocul veacului trecut, cînd Bucovina avea deja peste o sută de ani de existență. Cînd însă, în 1775, a fost impus cumplitul „cordon”, Țara de Sus a Moldovei este total nepregătită pentru a opune stăpînirii străine o minimă rezistență culturală. La absența aproape totală a unei pătri intelectuale (C. Ioghin, istoricul literar al Bucovinei, spune că era reprezentată doar

● Turnee

Ansamblul folcloric „Hora” al Centrului de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă din Suceava a participat în luna iulie a acestui an la primul festival mondial de folclor din orașul-port la Marea Adriatică — Pescara, Italia.

Confruntîndu-se cu prestigioase ansambluri ale genului din R. S. F. Iugoslavia, R. P. Bulgaria, R. P. Polonă, R. P. Ungară, Franța, Turcia, Grecia, Israel, Spania și Italia, colectivul ansamblului sucevean a fost distins cu locul al III-lea.

În cadrul aceleiași turneu, Ansamblul „Hora” a participat la o serie de manifestări culturale-artistice închinăte celei de a 40-a aniversări a Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August, manifestări organizate de Ambasada Română de la Roma în orașele Pacentro, Campo di Giove și Republica San Marino.

Toate spectacolele, cu un repertoriu muzical-coregrafic din principalele zone folclorice ale țării, s-au bucurat de un deosebit succes. (N. D.).

● Expoziții

● Dedicată celei de-a 40-a aniversări a istoricului act de la 23 August 1944, expoziția Cenuclului Suceava al U.A.P. „Trepte de lumină” a fost găzduită de Galeria de artă din Suceava. Au fost prezentate creații recente ale plasticienilor suceveni (pictură, grafică, sculptură, tapiserie) inspirate din peisajul nou al patriei. O selecție reprezentativă din această expoziție a fost deschisă la Cernăuți (U.R.S.S.) în cadrul schimburilor culturale dintre județul Suceava și regiunea Cernăuți (U.R.S.S.).

● În cinstea marilor evenimente politice și istorice ale acestui an, la Galeria de artă din Suceava s-a deschis expoziția retrospectivă „Voroniețiana”. Au fost expuse peste 40 de lucrări semnate de cîștigătorii concursului în cele șapte ediții ale festivalului. (P. D.).

● Expoziție despre Suceava

Muzeul Județean Suceava găzduiește în sălile secției de istorie o inedită și interesantă expoziție foto-documentară intitulată „Evoluția ansamblului urban Suceava. Trecut și prezent”. Rod al colaborării dintre muzeografi, cercetători de arhivă și proiectanți, expoziția prezintă, pentru prima oară într-un asemenea cadru, ampla imagine urbanistică și arhitecturală a orașului, începînd din evul mediu (secolele XIV—XVII) și pînă în zilele noastre. Sînt înfățișate hărți, machete, stampe, piese de arheologie, fotografii și planuri de construcții care ilustrează principalele etape ale dezvoltării urbanistice a Sucevei. Un loc aparte este rezervat „ascensiunii pe verticală” a orașului în ultimele patru decenii cînd, între altele, au fost ridicate și date în folosință peste 24.500 noi apartamente. (I. B.).

● Premii

● La ediția a VII-a a Festivalului interjudețean de creație „Vasile Alecsandri” de la Iași (15—16 iulie 1984) premiul Editurii „Junimea” a fost acordat poetului sucevean Ion Cozmei. Juriul a fost prezidat de dramaturgul Andi Andrieș. (L. H.).

● La concursul de creație literară pentru elevi, organizat de revista Astra din Brașov și patronat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România (concurs la care s-au prezentat peste 1.000 de lucrări în versuri și proză), Marele premiu „ASTRA” pentru poezie a fost acordat Simzîienei Mureșan, elevă la Școala generală nr. 1 din Suceava. Lucrările juriului au fost prezidate de Dumitru Radu Popescu, președintele Uniunii Scriitorilor. (D. B.).

● Podul de la cetate

La Cetatea de Scaun de la Suceava trei dintre cei mai pricepuși meșteri ai muzeului județean au proiectat și ridicat o impresionantă construcție, trunică și utilă: un nou pod de trecere peste șanțul de apărare, în lungime de douăzeci și unu de metri, care face mult mai ușoară vizitarea monumentului. Ei se numesc Mihai Bradu, Nistor Iavorschi și Lazăr Găitan. (L. M.).

REALIZATORI: Ion BELDEANU, George DAMIAN, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA.

Tehnoredactare: Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA
Str. Mihai Viteazul nr. 48